

הַמְּכַבֵּד לְרַבּוֹ עוֹלָמִים

סֵפֶר

זְהַר הַקְּדוֹשׁ

עִם בְּאוֹר
הַתְּפִלָּה וְהַתְּכַבּוּד

עִיר וְקִיבוּל שֵׁן מִן שָׁמַיָא נְהִיִת

בְּיַד אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ

מֵאֵמֶר לְפָרֶשֶׁת וָאֵרָא

בְּהוֹצֵאת יְשִׁיבֵת "אֲבִיר יַעֲקֹב"
מוֹסְדוֹת "אוֹר מֵאִיר שְׂמַחָה" נִהְיָה
עַל שֵׁם ב"ק אֲדַמוּ"ר רַבֵּי מֵאִיר אֲבִיחַצִירָא זִיע"א

מִדְּוֵרֶת קֶרֶן טַלְיָה בִּרְנָה

מצות ידיעת ה' בכלל ובפרט

'וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם' וְגו' (שמות ו ז). **פְּקוּדָא דָּא קְדָמָא דְכָל פְּקוּדֵין. ראשיתא קְדָמָא דְכָל פְּקוּדֵין, לְמַנְדַּע לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִין. הוא בְּכֻלָּא. מאי בְּכֻלָּא. לְמַנְדַּע דְּאִית שְׁלִיטָא עֲלָאָה, דְּאִיהו רְבוּן עֲלָמָא, וְכָרָא עֲלָמִין בְּלָהוּ, שְׁמִיא וְאַרְעָא וְכָל חִילִּיהוּן.**

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

במאמר זה יבאר הזוהר מצות ידיעת ה', שמצוותו בידיעתו מתחילה בכלל ואחר כך בפרט. ויבאר פנימיות ענין כלל ופרט, הן למעלה, והן באדם ובעולם הזה, ויבאר מה פועל האדם העוסק בידיעת ה' בכלל ובפרט. ויבאר שמשו הודיע לישראל במצרים מתחילה ידיעת ה' בכלל. ואחר כך לסוף ארבעים שנה במדבר נאמר להם ידיעת ה' בפרט, ויבאר מהו ענינו.

שיש ה' בעולם יקיים את כל המצוות, ולכך היא המצוה הראשונה של כל המצוות*. ומפרש הרעיא מהימנא פרטות מצוה זו, והוא **לְמַנְדַּע לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִין. הוא בְּכֻלָּא** - לידע את הקדוש ברוך הוא בכללות. ושואל, **מאי בְּכֻלָּא** - מהי ידיעת הקדוש ברוך הוא בכללות. ומשיב, **לְמַנְדַּע דְּאִית שְׁלִיטָא עֲלָאָה דְּאִיהו רְבוּן עֲלָמָא, וְכָרָא עֲלָמִין בְּלָהוּ שְׁמִיא וְאַרְעָא וְכָל חִילִּיהוּן** - לידע שיש שליט עליון שהוא אדון העולם, והוא ברא

'וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' וְגו' (שמות ו ז). כדי לבאר למה תלה מצות ידיעת ה' ביציאת מצרים מבאר הרעיא מהימנא, **פְּקוּדָא דָּא, קְדָמָא דְכָל פְּקוּדֵין** - מצוה זו של ידיעת ה', היא המצוה הראשונה של כל המצוות, כלומר הענין הראשון שצריך שידע האדם. ומפרש, **ראשיתא, קְדָמָא דְכָל פְּקוּדֵין** - הראשית, כלומר, בזה שידע מתחילה

בְּמִירוֹת יִצְיֹנִים

שנצטוו בהם בני נח, מכל מקום היא המצוה הראשונה שציוה משה את ישראל. ואחר כך אמר 'ראשיתא קדמאה דכל פקודין', לומר כי ראשית המצוות אף לפני נח היא המצוה שציוה משה בראשונה את ישראל. **וכעין** זה יבאר בזוהר ח': 'פקודא דא קדמאה דכל פקודין', שעל ידי שידוע את ה' יתקיימו אצלו שאר המצוות, ומצוה זו הוא 'ראשיתא קדמאה דכל פקודין' - המצוה הראשונה שציוה משה את ישראל. **ב.** הניקוד 'תליהו' הוא ע"פ פירוש הרמ"ק שמשמעותו 'כוונת'. וראה להלן מה שהובא מדברי האמת ליעקב, שמדבריו משמע שגרס וְכָל תְּלִיָּהוּ, שמשמעותו 'וכל צבאם'.

א. **בביאור** כפל הלשון 'פקודא דא קדמאה דכל פקודין, ראשיתא קדמאה דכל פקודין', כתב הרמ"ק: 'פקודא קדמאה', כלומר, היא מצוה ראשונה הצריך לאדם. וכן היא רומזת בבחינת המצוות בבחינה הקודמת לכל הבחינות, וזוהו שאמר 'ראשיתא קדמאה', מפני שמצוה זו יורה על מציאות שיש אלוה, ובחינה המוגלה ענין זה היא בחינה הקודמת לכל הבחינות בלי ספק, והיא פתח שער כניסה לכל המצוות, שאם לא יכיר מציאות אלוה מה יעבוד. **והגר"א** כתב, כי תחילה אמר 'פקודא דא קדמאה דכל פקודין', לומר כי מצוה זו היא המצוה הראשונה שציוה משה את ישראל. על אף שכמה מצוות נכתבו כבר בתורה קודם לכן, כמו המצוות

וְדָא אִיהוּ בְכַלְלָא. וְסוּפָא דְכַלְלָא בְפִרְטָא, לְמַנְדַע לֵיהּ בְפִרְטָא.

תְּפִרְטָא וְתַכְבֵּיד

את המצוה הראשונה שהיא ידיעת ה' בכללות, ולאחר שילמד וידע את כל המצוות, אז צריך לקיימו **בְפִרְטָא**, והיינו **לְמַנְדַע לֵיהּ בְפִרְטָא** - לידע את ה' בפרטות, שהיא ידיעת סתרי תורת הקבלה וסדרי הנהגתו את התחתונים, שבידיעתם מוסיף בידיעת ה' ובהכרת מציאותו.¹

את כל העולמות השמים והארץ וכל הכוחות שבהם.² **וְדָא אִיהוּ בְכַלְלָא** - וזו היא ידיעת ה' בכללות.³

לאחר שביאר את מצות ידיעת ה' בכללות, יבאר כי בפרטי המצוה שיש לדעת את ה' גם בפרטות.

וְסוּפָא דְכַלְלָא - וסוף הכל, כלומר לאחר שיקיים

בְּפִרְטָא צִיּוּנִים

והרא"ג כתב לבאר: 'שליטא עילאה דאיהו רבון עלמא, פירוש שאפילו שהוא רם ונשא וגבוה מאד, 'איהו רבון עלמא' התחתון ומשגיח בו, וזהו אמונת ההשגחה שחייבים אנו להאמין, ואומרו 'שליטא', ולא אמר 'מלכא', פירוש שהוא שוטר ומושל אף שאין לו עבדים הוא שליט מבלעד, אמנם [אם אמר] מלך [הרין] אין מלך בלא שרים, אמנם הוא יתברך אינו כן, כי 'ה' מלך עולם ועד' (תהלים י טו) אף כי 'אבדו גוים מארצו' (סם), כי אין מלכותו צריכה להם. אי נמי 'שליטא' מלשון 'ליוסף הוא השליט' (בראשית מב ו), לרדות העם במקל ורצועה, וכדמתרגמין 'וכי יכה איש את עין עבדו [או את אמתו] וגו' בשבט' מתרגמין 'בשליט', ואתא לאשמועינן שצריך שגדע שהוא בעל היכולת, ואת דין ואת דין להעניש העובר. ואומרו 'עילאה', לאשמועינן שחובה עלינו להאמין גם כן שאע"פ שיש שלטונים ושרים למעלה, הוא שליט גבוה על כולם. 'דאיהו רבון עלמא וברא עלמין', פירוש מצד שהוא 'רבון עלמא' זה התחתון, ומשגיח בו מצד שליטתו עליו כרצונו, משם ראה שהוא 'ברא עלמין כלהו', כי נדע דבר זה מהמאוחר אל המוקדם.

ובדמשק אליעזר ביאר, שידיעת ה' בכללות, היינו האמונה בהשגחה פרטית בכל פרטי העולמות: 'בכללא', ראשית ידיעת הש"ת יזמם וליה בלי הפסק כלל וכו', לידע שאפילו עולם העשיה אין עולם הפקר חס ושלוש, אלא דייקא הקדוש ברוך הוא הוא השליט ומושל על כל תנועה ותנועה בכל פרט ופרט, והוא בהשגחה פרטית חס וטוב והן לביש, 'וברא עלמין כלהו' מרזם עולם אצילות עד סוף תחתית התהום בכללות ובפרטות, 'שמאי וארעא וכל חיליון' שהם מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקודש, 'ודא איהו בכללא' זהו כלל ידיעת ה' יתברך.

וראה עוד בליקוטי' לוי יצחק, שביאר דברי הוזהר על פי סוד. ה. **הרמ"ק** והגרא"ג, וז"ל הרמ"ק: והנה הכרת אלוה על שני דרכים. הא', בכלל והיינו לידע שיש אלוה משגיח כאשר נבאר. הב', לידע על מצויאת התהום בכללות ובפרטות, 'שמאי וארעא' על ידם, וכל הענין הנכלל בסוד סתרי הקבלה, כי כל המוסיף מוסיף בידיעת האלוה והכרת מציאותו, וזהו שאמר 'כלל ופרט'. וכו'. ואחר שיעמיק בתורה, יעמידוהו על פרטיות הדברים האלו, במציאות האלוה, ומציאות ספירות, ובדרך התשלשות המדרגות מכוח, וכל סתרי מעשה בראשית האלוה למעשה מרכבה, וזהו שאמר 'וסופא דכולא בפרט'.

וז"ל הגרא"ג: 'וסופא דכלא בפרט' כו', רצונו לומר סוף של כל המצוות, אחר שיעסקו בכולם [בכל המצוות], כמו שאמר לקמן

ג. **הראשונים** נחלקו אם מצות האמונה במציאות הבורא נכללת בתרי"ג המצוות, ומהי גדר מצוה זו. הרמב"ם (ספר המצוות מצוה עשה א) כתב: **המצוה הראשונה** היא הצייו' אשר ציונו להאמין האלוהות, והוא שנאמין שיש שם עילה וסיבה הוא פועל לכל הנמצאות, והוא אמרו יתברך 'אנכי ה' אלהיך' (שמות כ ב) וכו', כי 'אנכי ה', מכלל תרי"ג מצות, והוא ציוני באמונה כמו שבארנו. **וכתב** עליו הרמב"ן בהשגות לספר המצוות: ראיתי לבעל ההלכות שלא ימנה אותה מצוה בכלל תרי"ג וכו', והנראה מדעתו שבלעל ההלכות שאין מנין תרי"ג מצוות אלא גזירותיו יתעלה שגור עלינו לעשות או מנענו שלא נעשה, אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיע אותה אליו באותות ובמופתים וגילוי השכינה לעינינו, הוא העיקר והשושן שממנו נולדו המצוות, לא ימנה בחשבונן, ע"כ. [ובספר דרך מצותיך (לצמח צדק, מצות האמנת אלקות פ"א) מוכיח, שאף שהביא את דברי בה"ג, מ"מ הוא עצמו ס"ל כהרמב"ם. ועיי"ש עוד שהאריך לבאר גם את דברי הוזהר].

וכתב החרדים (ידיעת הבורא פ"א), כי מדברי הוזהר כאן מוכח שהאמונה במציאות הבורא היא מצוה, וז"ל: יסוד היסודות ועיקר הכל לידע שיש אדון יחיד קדמון בלי ראשית בלי תכלית, הוא המציא כל הנמצאים והוא משגיח בהם ומונהגם וקיומם וחיותם ממנו יתברך וכו', וזו היא המצוה הראשונה שציונו ה'. ובפרשת וארא ברעיא מהימנא אמר וידעתם כי אני ה' פקודא דא עקמאה דכל פקודין וכו' למנדע דאית שליטא עילאה דאיהו רבון עלמין כלהו' וכו'.

והארבנבאל (דוך אמונה פירקים ד-ו) כתב כי אף לדעת הרמב"ם אין המצוה על האמונה בעצם מציאות הבורא, ומי שלא קיים המצוה מורה בזה שהבורא נעדר חס ושלוש, אלא המצוה היא להאמין שהאל יתברך **שידענו מציאותו**, היא המציאות היותר ראשון והיותר שלם מכל המציאות [יעו"ש שהאריך בזה].

ד. **עי"פ** הרמ"ק והרא"ג. וכתב הרמ"ק לבאר בפרטות את דברי הוזהר: והנה הכללות יכלול ששה דברים. א', 'לְמַנְדַע' [- לידע שיש מציאות אלוה. הב', 'שְׁלִיטָא' על כל הנמצאים כולם. ג', 'עֵילָאָה', הסיבה היותר עליונה על כל הסיבות. הד', 'רְבֹן עֲלְמָא', אדון ורבון ומשגיח ולא עוב העולם ביד השרים והמולות חס ושלוש. ה', 'נְבִירָא עֲלְמִין', עליון ותחתון ש מאין. ו', שלא נאמין במעשה בראשית חיותו נמצא מכוח נמצא אולת מכוח אלוה. המשל, המים טבעים לגדל גזם מכוח האלוה לא ממצויאום. וזהו שאמר 'שְׁמַיָא וְאַרְעָא וְכָל חִילְיוֹן'. וכל זה היא ראשיתא דכולא ואמונה הקודמת לכל הבא ליכנס באמונת ה' ובתורתו.

וּכְבֹּלֵי וּפְרֵט אִיהוּ רִישָׁא וְסוּפָא, רְזָא דְכָר וְנוֹקְבָא פְתָדָא.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

שהאדם עוסק בכלל ופרט אלו. כי ידיעת ה' בכללות, שהיא הכרת מציאותו, היא בבחינת שם הוי"ה, כי שם זה מורה על מציאותו יתברך. וידיעת ה' בפרטות, שהיא ידיעת סדרי הנהגת הבורא, היא בבחינת שם אדנ"י, כי שם זה מורה על שלטון השי"ת בעולם ובתחתונים!.

לאחר שביאר מהי מצות ידיעת ה' בכלל ובפרט, יבאר פנימיות ענין כלל ופרט.

וּכְבֹּלֵי וּפְרֵט אִיהוּ רִישָׁא וְסוּפָא - וידיעות כלל ופרט אלו שהתבאר שהם ראשית הידיעה וסוף הידיעה, הם **רְזָא דְכָר** - שם הוי"ה, **וְנוֹקְבָא** - שם אדנ"י, **פְתָדָא** - המתייחדים כאחד על ידי

בְּפִרְיֵת צִיּוּנִים

ונעשה יחוד הקדוש.

והרא"ג, ביאר, כי עצם ידיעת ה' בכלל ופרט שביאר הוזהר בתחילה היא ידיעת תפארת ומלכות, וז"ל: סוד התפארת שהוא הכלל מתייחד עם המלכות שהיא הפריט שהיא תורה שבעל פה שפורש ומפרש כל כלל וכלל תלי תלים של הלכות, וזהו שאמר 'למנדע ליה בפרט וכלל'. ופירש ואמר 'איהו רישא וסיפא רזא דכר ונוקבא', כי התפארת ולמעלה הוא ראש עלמא דדכורא, והמלכות היא סופא דכל דרגין, ובריאת העולמות לא בראם התפארת כי אם עם המלכות, וזהו הידיעה המוטלת עליו לדעת ולהאמין.

וכעין זה כתב באמת ליעקב, וז"ל: **למנדע** וגו', פירוש וזאת המצוה היא לידע ולהכיר למי אנו עובדים, ולמי אנו מתחננים בכל יום ויום. וזהו 'בכלל' שהוא לזעיר אנפין דאצילות הנקרא 'כלל', שהוא שליט על כל בריאה יצירה עשה והוא אדון כל בי"ע והוא המציאם והוא בראם, וזהו שאמר **למנדע דאית שליטא עילאה**, שהוא זעיר אנפין דאצילות עליון על כל בי"ע, וברא בי"ע וכל חייליהם, וזהו שאמר **וברא עלמין** וגו'. וזהו שאמר **ודא איהו בכללא**, פירוש וזה הידיעה הנוכרת היא 'בכלל' שהוא זעיר אנפין דאצילות הנקרא 'כלל' לפי שכולל בו כל האצילות שעתיק ואריך אנפין ואבא ואימא דאצילות כולם מתלבשים בו בפנימיותו, והוא כולל כל האצילות. ומה שאמר **וסיפא דכולא בפרט למנדע בכלל ובפרט**, פירוש דיש ידיעה אחרת הנקראת 'פרט', שהיא המלכות דאצילות הנקראת 'פרט', לפי שעל ידה נגלים כל הספירות, ועל ידה נפרטים ומתפרטים, מפני שהיא בסוף כל העשר ספירות וכולם נפרטים על ידה. וזהו שאמר **למנדע ליה בכלל ובפרט**, פירוש לידע ולהכיר שזעיר אנפין דאצילות הנקרא כלל, הוא שליט ומושל בכל בי"ע, ומנהיגו על ידי התלבשותו במלכות דאצילות הנקראת פרט וסוף העשר ספירות. ושניהם זעיר ונוקבא דאצילות הם נקראים 'כלל ופרט', ונקראים 'ראש וסוף', וזהו שאמר **איהו רישא וסופא**. והם נקראים 'דכר ונוקבא', וכו'.

וראה עוד מה שכתב במחנה אהרן.

מאיך בוזהר חי חוקל עלי, וביאר באופן אחר את דברי הוזהר.

בסמוך 'ולסוף ארבעין שנין דקא' כו'. 'בפרט למנדע ליה' כו', רצונו לומר, האיך אנהיג עלמא בכל מדה ומדה דלית, והן כל סתרי תורה. והוא סוף כל הלימוד והמצוות.

ובדמשק אליעזר ביאר, שידעת ה' בפרט היא ההשגה שמשגיגים ממנו, 'והוא אין שיעור ואין ערך, כל אחד כפי דעתו הן והטוהר, וכפי גודל נשמתו הטהורה, וכפי עבודתו להשי"ת מתוך תורה ומדות טובות ומעשים טובים'.

ובאשמורת הבוקר ביאר, שידעת ה' בפרטות היא הידיעה שהקב"ה משגח בפרטות על האדם, וז"ל: 'מאי בכללא למנדע דאית שליטא עלאה וברא עלמין כללו', והוא ראשון והוא אחרון, וכל זה הוא כללא שהוא אדון על כלא והוא ראשון והוא אחרון. עם כל זה עדיין לא ידענו שהוא משגיח על כל אדם ועל כל פרט ופרט, דצריך האדם כמו שאמר הכתוב (וימיה לב יט) 'לתת לאיש כדרכו וכפרי מעללו להגיד כי ישר ה'.' [וראה לעיל בדמשק אליעזר, שהאמונה בהשגחה פרטית היא חלק מן מידיעת ה' הכללית].

ו. **בדפ"ר** ליתא 'פְתָדָא', ונוסף בדפוס'א ע"פ דרך אמת לארצו"ל. ז. **הרמ"ק** והגרמ"א. וז"ל הרמ"ק: בענין שמצוה זו דרך כלל סתם הוא נעלם בסוד שם יהו"ה, וזהו שאמר 'רישא' - יהו"ה 'וסופא' - אדנ"י 'דכר ונוקבא'.

וז"ל הגר"א: רצונו לומר ש'כלל' הוא עמודא דאמצעייתא [תפארת, הכוללת את שש המידות מחסד עד יסוד] שהוא ראשית להשגה, ו'פרט' הוא מלכות שהוא סופא דהשגה באצילות, וכן בכל העולמות. והן [כלל ופרט] שבעת ימי הבנין שהם מנהיגים את העולמות כידוע. שג' ראשונות [כתר חכמה בינה] הם 'הנסתרות [לה' אליהו] (דברים כט יח), והן [שבעת ימי הבנין, הם] 'הנגלות לנו' (שם) וכו' [ראה עוד מה שחובא להלן בענין זה מדברי המחנה אהרן]. 'דכר ונוקבא כחדא', רצונו לומר ע"י עסק דכלל ופרט.

ובדמשק אליעזר ביאר: כלל הוא דכר, ופרט הוא נוקבא. ובא להורות שצריך בר ישראל לכוין בכל עשיותיו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שהוא תפארת הכולל ששה קצוות, ושכינתא היא פרט נקודה אחת ולית לה מגרמה כלום. ועל ידי עבודת ישראל אז נותן זעיר אנפין למלכות כל הצטרכותה,